

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Stephani Balvzii Miscellaneorum Liber ... Hoc est,
Collectio Veterum monumentorum, quæ hactenus
latuerant in varijs codicibus ac bibliothecis**

Baluze, Etienne

Parisiis, 1680

Tractatus Iordani Bricij adversus Cardinalem de Capranica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14718

TRACTATUS IORDANI
Bricii I. C. pro Eugenio IV. adversus Cardi-
nalem de Capranica, scriptus jussu Petri Car-
dinalis Fuxensis anno MCCCCXXXIII.

Felicis recordationis Dominus Martinus divi-
na providentia Papa quintus die Veneris IX.
Kal. Iunii Romæ in palatio sancti Petri condidit
unum statutum seu decretum in consistorio secre-
to, præsentibus Dominis Cardinalibus qui erant in
curia; cujus tenor ad litteram sequitur & est talis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo vicesi-
mo sexto, die Veneris IX. Kal. Iunii, Roma
in palatio sancti Petri, præsentibus omnibus Cardina-
libus qui erant in curia, excepto Cardinali Aquilegensi,
qui tunc infirmabatur, ad quem fuerunt missi duo Car-
dinales, videlicet Placentinus & de Comite, pro ejus
voto sciendo, & ipsis consistorialiter congregatis in for-
ma consueta, scrutinio præcedenti secreto publicè crea-
vimus, assumpsimus, & pronuntiavimus ultra Car-
dinales eadem die assumptos & publicatos, Domini-
cum Episcopum Ilerdensem in Presbyterum, Prosperum
de Columna, Dominicum de Capranica electum Fir-
manum, Iulianum de Cesarinis Auditorem camera
in Diaconos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; qui
Ilerdensis & Firmanus aliàs juxta morem consuetum
creati fuerunt, sed ex bonis causis tunc & nunc unà
cum aliis duobus nolimus, publicari, sed dicto Ilerdensi
reservavimus locum suum, licet publicatus non sit.

Item volumus, statuimus, & ordinamus quod si con-
tingat nos mori ante publicationem dictorum quatuor,
habeantur statim pro publicatis solemniter etiam quo ad

Haberur to.
XII. Conci-
lior. pag. 694

electionem Romani Pontificis & ad omnia alia, etiam si tituli ipsis quatuor assignati non essent.

Item volumus, statuimus, & de apostolica potestate plenitudine decernimus & mandamus omnibus & singulis Cardinalibus sub pœnis excommunicationis & facto & inhabilitationis omnia activa scilicet & passiva quoad electionem Romani Pontificis, quod eo casu, scilicet mortis nostre ante publicationem dictorum quatuor Cardinalium, quod ipsi alii Cardinales tententur & debeant immediate, scilicet infra diem naturalem, habita notitia mortis publicare prædicta, dictosque quatuor Cardinales recipiant pariter & admittant in omnibus ac si publicati & admissi fuissent, sicut superius est expressum.

Ita fuit. A. Cardinalis propria manu Episcopus Penestrinus Laudensis.

Ita fuit A. Cardinalis Bononiensis propria manu.

Ita fuit F. Episcopus Sabinensis Cardinalis Ventrianum propria manu.

Ita fuit. A. Cardinalis Aquilegensis manu propria.

Ita fuit. G. Cardinalis Senensis manu propria.

Ita fuit. T. Cardinalis Tricaricen. manu propria.

Ita fuit. B. Cardinalis Placentinus manu propria.

Ita fuit. G. Cardinalis sancti Marci.

Ita fuit. R. Cardinalis de Brancatiis.

Ita fuit. A. Cardinalis sancti Eustachii manu propria.

Ita fuit. L. Cardinalis de Comite.

Cujus decreti occasione Reverendissimus in Christo Pater & Dominus Dominus Petrus Dei providentia Albanensis Episcopus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ de Fluxo Cardinalis nuncupatus dubium sequens ad consulendum & allegandum tradidit ut sequitur.

Vtrum vigore dicti decreti de plenitudine papalis potestatis editi in eventum quo appareat Dominos Cardinales in cedula subscriptos post mortem dicti

dicti Domini nostri Martini quondam non recepisse dictum Dominicum electum Firmanum ut Cardinalem, nec ad electionem summi Pontificis Domini Eugenii quarti admisisse, ex hoc ipsi suscripti debeant inhabiles ad papatum vel ad electionem summi Pontificis activè & passivè fore & fuisse reputati. Et cum dictus Dominus Eugenius quattus à duabus partibus Cardinalium electus in Papam fuerit, an ejus electio propter contemptum & inhabilitatem prætenfos veniat per generale Concilium infirmanda seu cassanda.

Quis, ut ait Hieronymus, unusquisque offert tabernaculo Dei quod habet, & illa paupercula mulier evangelica duo tantum æra in gazophylacio pro maximo opere obtulit: quod quamvis modicum, ei tamen ad magnum meritum reputatum extitit. *Lucæ 21.*

Quæ considerans ego, licet modicus, in tanto & mihi grandi & gravi opere aliqua pauca subiciam, ante omnia tamen protestationes de quibus in cap. *Dannamus. De summa Trinitate* præmittens, protestans etiam quod per aliqua quæ dicam infra alicui personæ injuriam inferre non intendo, sed solum de eis honestè quantum potero loqui, juxta tamen casus exigentiam, & non aliàs, & etiam cum omni honore & reverentiâ cujuscunque loqui & scribere intendo. Quæ omnia in singulis hujus opusculi partibus, ubi utile & expediens erit, haberi volo pro repetitis.

Viso igitur decreto Domini Martini Papæ quinti & Dominorum Cardinalium subscriptione & themate præscripto, quamvis ex themate ipso non appareat claritas eorum quæ postea in facto secuta sunt in electione sanctissimi Domini nostri Papæ Eugenii quarti vel non admissione Domini Domini de Craponica ad ipsius electionem, nisi quan-

tum ex allegationibus similibus Domini præscribentis colligere potui, alium tamen ordinem tenebo in dubiis removendis quàm ipse fecerit; & ideo aliam dicam, pauca de suis tangendo.

Elicio specificè dubia tria principalia infra scripta. Primum est, utrum decretum per Dominum Martinum de plenitudine potestatis factum, in forma in qua est, de jure valuerit & tenuerit, & an ei illud facere licuerit. Item secundum, an subscriptio Dominorum Cardinalium subsecuta eos taliter circa electionem Romani Pontificis ligaverit quò minus liberè ea non obstante ad electionem præfati Domini nostri Papæ procedere potuerint, dicto de Capranica ad eam non vocato vel admissio. Item tertium, supposito sine præjudicio, sed non concessio, quòd decretum prætensum valuerit, & subscriptio Dominorum Cardinalium circa electionem eos ligaverit, utrum præfatus Dominus noster Eugenius sit verus Papa, & contra ejus electionem objectio dicti de Capranica dicentis quòd propter non admissionem ipsius ad electionem Apostolici sit admittenda vel ejus electio ad summi apicem quomodolibet impugnanda vel in dubium revocanda.

Vt sim brevis & clarus, quia nihil tam congruum legibus quàm claritas in authent. de testam imperfecta circa medium octavæ collationis.

Ad primum dubium videtur attendendum quòd decretum prætensum fuit & est nullum, scandalosum, pessimi exempli, & plenum periculosissimi & tristissimi in Ecclesia Dei eventus, & universalem Ecclesiam notoriè scandalizans, & per consequens Domino Papæ Martino id facere non licuit, nec subscribere meruit. Quæ rationibus sequentibus comprobantur. Ut tamen meliùs videatur quia disputatione certandum est, ratione tamen vincendum. ff. de munerib. & honor. l. Munerum. §. Mixta munera. 23. q. 6. Videt.

Quia igitur hoc pro bono & evidenti utilitate
universalis Ecclesiæ & totius Christianitatis, & ut
schismata & scandala & turbationes ac confusiones
à populo evitentur, providè decretum est & à san-
ctis patribus ordinatum in sacris Conciliis genera-
libus quòd ad Cardinales pertinet Papæ electio, &
Papa illa immutare vel eis derogare vel formam no-
vam constituere & ordinare aut illam destruere vel
alterare per quod status Ecclesiæ deformatur non
potest, imò usque ad animam & sanguinem illa serva-
re tenetur, ut seriosè hæc habentur 25. q. 1. *Quæ ad
perpetuum sunt ordinata.* & cap. sequentibus, ubi
textus formaliter ita dicunt: *Leo Papa Anatolio
Episcopo.* In rubro: *Non debent ullo modo variari
quæ ad perpetuum sunt ordinata quietem.* In textu:
*Quæ ad perpetuam ordinata sunt generaliter utilitatem
nulla commutatione varientur, nec ad privatum tra-
hantur commodum quæ ad bonum sunt commune pre-
fixa; sed manentibus terminis quos constituerunt pa-
tres, nec injustè usurpetur alienum, sed intra fines ip-
sos atque legitimos, prout quisque valuerit, in latitu-
dine se exerceat caritatis.* Sequitur ibidem in su-
percriptione: *Item Hilarius Papa.* In rubro: *Di-
vinas constitutiones, id est, apostolica sedis decreta,
nulli temerare licet.* Item sequitur aliquibus inter-
positis in supercriptione: *Item Urbanus Papa.* Sequi-
tur in rubro: *In quibus Romano Pontifici licet no-
vas condere leges.* Sequitur textus: *Sunt quidam di-
centes Romano Pontifici semper licuisse novas condere
leges. quod & nos non solum non negamus, sed val-
de affirmamus. Sciendum verò summopere est quia in-
de novas leges condere potest unde Evangelista aliquid
nequaquam dixerunt. Vbi verò aperte Dominus vel
ejus Apostoli & ejus sequentes sancti patres senten-
tialiter aliquid diffiniverunt, ibi non novam legem
Romanus Pontifex dare, sed potius quod predicatum*

est usque ad animam & sanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt Apostoli & Propheta destruere, quod absit, niteretur, non sententiam dare, sed magis errare convinceretur. Sed hoc procul sit ab eis qui semper Ecclesiam contra luporum insidias optime custodierunt. Concordat Marc. x. Item sequitur ibidem in rubro: *Apostolica sedis auctoritas contra statuta sanctorum patrum aliquid condere non valet.* Sequitur textus: *Contra statuta patrum condere aliquid vel mutare nec hujus quidem sedis potest auctoritas.* Apud enim in convulsis radicibus viget antiquitas, cui decreta dicta patrum sanxerunt reverentiam. Et sequitur ibidem. *Item Marcellus Papa.* Et in rubro: *Stare non potest nec valet quod contra evangelicam vel prophetica vel apostolicam doctrinam seu constitutionem factum fuerit.* Sequitur textus: *Omne quod irreprehensibile est catholica defendit Ecclesia.* Et infra: *Injustum iudicium, id est, diffinitio injusta regio metu vel iniuria fuerit à iudicibus ordinata, non valeat; nec quicquam quod contra evangelicam vel prophetica vel apostolica doctrina constitutionem vel eorum sive sanctorum patrum actum fuerit stabit; & quod ab infidelibus vel ab hereticis factum fuerit, omnino cassabitur.* Item sequitur ibidem in rubro: *A statutis patrum non deviare &c.* Sequitur textus: *Prima salus est recta fidei regulam custodire, à constitutis patrum nullatenus deviare.*

Primò tamen videtur quòd valuerit; quia Papa Christi vicarius, Petri successor, omnia potest, & solus habet potestatis plenitudinem, cunctos iudicans, ipse autem à nemine iudicatur, imò de eius potestate [dubitare] sacrilegium videtur; ut hæc sparsim probantur & plenius exarantur 9. q. 3. *Nemo.* cum septem capitibus sequentibus. 2. q. 6. *Decreto.* & cap. sequenti. 40. di. *Si Papa.* cum infinitis concordantiis. Facit Cod. *De crimine sacrilegy.* cum similibus.

Item dixit Iesus Christus Simoni Petro & successoribus suis : *Quodcumque ligaveris super terram &c.* Matth. 16. extra qui filii sunt legi. *Per venerabilem.* prope finem. & de re judic. *Ad apostolica.* lib. VI.

Item advertendum quòd licet facta fuerit de plenitudine potestatis. Quæ verba sunt maximæ importantiæ, efficaciam, & effectus, ut infra plenè declarabitur. Ergo &c.

Contrarium pro veritate videtur addendum rationibus sequentibus ; quæ fundabo primò rationibus humanis, demum per auctoritates sacræ scripturæ & Doctorum Theologorum.

Primò certum est quòd Papa sibi successorem non potest eligere. Illa enim venit à Deo. Iohannis XX. *Pasce oves meas.* §. q. I. *Moyfes.* & c. *Si ergo.* Quod singulariter in eo quòd non fuit permiffum Moyfi de successore ordinare, ut infra latiùs dicetur in versu *Item advertendum est.*

Sed Papæ electio ad sacrum collegium Dominorum Cardinalium tam de jure communi quàm approbata & inveterata & observata consuetudine pertinet Cardinalibus, cum auctoritas nomine totius christianitatis & universalis Ecclesiæ sacrorum Conciliorum & sanctorum Patrum decretis libera est ad hoc attributa potestas. 23. di. *In nomine Domini.* & Lateranensi & Lugdunensi & Viennensi generalibus Conciliis elec. *Licet de vitanda.* ubi hæc notat Ostiensis : Et facit e. ti. *Vbi majus* lib. VI. & cap. *Ne rationi.* eo. tit. in Clementinis. Hoc eis etiam competit ex diuturna imò longissima & approbata consuetudine tanti temporis de cujus contrario non extat memoria ; quæ etiam jure scripto cessante pro jure constituto haberetur. ff. *De aqua cotid. & astiva.* l. *Hoc jure.* §. *Ductus aquæ.* & de verbor. signif. cap. *super quibusdam.* §. *Præterea.* De prescription. ad decimas. lib. VI. Obtentum enim fuit &

observatum à dictis citra temporibus inconcusè quòd ille quem Cardinales vel eorum duæ partes in Papam seu summum Pontificem canonicè elegerunt, nunciacione & publicatione facta Principibus & aliis de quibus fieri solitum est, fuit pro tali ab omnibus Regibus & Principibus & à toto Christiano populo & Ecclesia universali reputatus, habitus, tentus, & receptus, eique ut tali paritum & obeditum inconcusè, & obeditur hodie palam, publicè, & notoriè. Et hanc potestatem habent Cardinales ipsi, non ab homine, sed à Deo immediatè; ut infra clarè probabitur & dicetur. & hæc omnia sunt obtenta & à dictis temporibus observata. Facit quod notatur in dicto cap. *Licet* per Ostiensen,

Item Cardinales sunt Capitulum universalis Ecclesiæ, ut notatur 12. q. 2. *Cum redemptor. & c. Abbatibus.* per Archid. & notatur *Cod. De bonis qualiberis. l. Cum multa.* per Baldum. Facit quod notatur de judic. *Cum venissent* per Iohannem Andream. Sicut igitur Capitulum sede vacante eligit Episcopum, ita Cardinales Papam de jure communi. . . . . eod. cap. q. 2.

25. q. 2. c. 4.

Gregorius Augustino Anglorum Episcopo sic dicit in rubro: *Statuta Apostolorum prædecessorum Apostolicus destruere non debet.* Sequitur textus: *Si ea destruerem quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed everfor esse justè comprobarem teste veritatis voce, quæ ait, Omne regnum in se divisum non stabit, & omnis scientia & lex adversùm se divisa destrueretur.* Facit bene 7. q. 7. *Si illa.* Quos textus libenter inferam, quia videntur dubium & causam totam absque aliis adminiculis decidere ubi non plures concordant. Quæ jura allegat notabiliter glosa in cap. *Si Papa.* ad fi. 40. di. Facit quod plene notatur. De statu monachor. *Ad nostrum.* per Henric. di. 4. Scandala enim à subditis remove

& non seminare debet quilibet bonus pastor & princeps, & maximè Papa, qui noctes insomnes transire debet propter quietem gregis dominici sibi commissi in proœmio libri sexti & in authent. & diem iuss. collat. octava. Et infrà etiam hoc probatur. Et licèt quidam dicere possent quòd Papa circa jura prædicta posset dispensare, hoc tamen Martinus non fecit, quia de eis in genere vel in specie nullam mentionem fecit. Item & casu quo hoc posset & fecisset, hoc facere debuisset ex causa justa expressa, & ad publicam non ad privatam utilitatem. Quod hic non apparet, ut infrà statim dicitur. Item fortè dispensare non potuisset, ut ex dicendis apparebit clarè.

Item confirmatur. Quia potestas à Deo collata est Papæ ad ædificationem, non ad destructionem, teste Apostolo 2. Corint. 10. & ult. circa finem, & dicto cap. 25. q. 3. *Si ea destruerem*. Per hanc ergo cedulam seu decretum Domini Martini, si valeret, sequeretur destructio & inhabilitatio in principalibus & honorabilioribus membris universalis Ecclesiæ, scilicet Dominis Cardinalibus, qui sunt Consilarii, assessores, & collaterales Papæ, & ad quos post ejus mortem libera futuri Romani Pontificis est à jure & decretis sanctorum generalium Conciliorum & longissima & approbata consuetudine attributa potestas, ut jam dixi. Ergo clarè patet quòd hoc facere non potuit nec debuit, nec factum tenuit.

Item advertendum quòd in dicto decreto non sunt aliqua nonobstantiæ. Non enim dicitur ibi, *nonobstante* decretali *Licèt de vitanda*, nec cap. *Significasti*, vel cap. *Vbi majus*, & cap. *Romani*. De elec. &c. Et ideo non est verisimile Romanum Pontificem, qui jura tuetur, uno verbo totam observantiam electionum multis vigiliis excogitatam atque inventam velle everti, ut *Cod. de inoffic. testam. l. Si quando*. in principio, in textu & glosa. Decreta enim

& statuta in Conciliis generalibus per sanctos patres cum tantis vigiliis ordinata & hactenus observata non potuerunt vel debuerunt sic everti per unum tale decretum, ut statim dictum est.

Item ad præmissorum confirmationem subiungitur ad propositum notabilis quæstio. Quærent Glossatores & Doctores juris canonici utrum Papa possit omnes Episcopos deponere, & tenent quod non, quia hoc esset totam universalem Ecclesiam scandalizare & turbare, ut hæc notantur 9. q. 3. *Per principalem*. quam sequuntur Archidiaconus & alii. Maxima enim causa & multiplex probatio & sollemnis processus & discussio exigitur in depositione & inhabilitatione unius solius Episcopi Cardinalis; quia requirerentur LXX. testes, in Presbytero vero Cardinale LXIV. in Diacono Cardinale XXVI. 2. q. 4. *Præsul.* & capite sequenti. Facit quod notatur de schismat. cap. unico, lib. VI. Quanto ergo debet major causa subesse & processus solemnitas observari & causa ponderari in depositione multorum, arg. *De sacrosanct. Ecc. authent. Multò magis.* Et facit 15. q. 7. *Felix & c. si autem.*

Concluditur ergo evidenter quòd excommunicare vel inhabilitare Cardinales vel novam eis dare formam in electione Papæ non potuit fieri sub conditione. Inhabilitatio enim & exactorizatio similis est morti civili, *Cod. de Primicerio. l. 2. lib. XII.* Et notatur *ff. de Senatorib. l. Cassius. Facit. ff. De manum. vindicta. l. Insta.*

Constat autem quòd Papæ non permittitur aliquid facere per quod Ecclesia notoriè scandalizetur vel ejus status universaliter turbetur, cum sit positus ad ædificandum, non destruendum; ut est dictum, & infra dicetur latiùs. Non enim debet sustineri nec ab Ecclesia defendi per quod constat scandalum in Ecclesia generari, *Ne Clerici vel monachi secularibus.*

& cap, *Igitur*. Et per hoc decretum iu nullo potuit detrahi formæ traditæ in Conciliis generalibus &c. Et notatur in dicto cap. *Licet* super verbo *In Ecclesia Dei*, & dicto cap. *Licet*. Ita enim est Vicarius illius qui non venit solvere legem & Prophetas, sed adimplere, Matthæi quinto capite. Et infra dicitur plenè circa secundum dubium.

Præterea istud decretum vel ordinationem facere est una maxima & aliàs invisâ novitas, ex qua nulla secuta est nec sequi poterit in Ecclesia Dei communis utilitas. Solùm enim illud factum est ad privatam aliquorum particularium utilitatem, & per consequens non valet; quia in rebus novis constituendis evidens debet esse communis utilitas. ff. *De constit. Princip. l. fin.* ubi est expressum. Numquid, deprecor, ex isto decreto vel ordinatione sequebatur in Dei universali Ecclesia hæreticorum vel Bohemorum conversio? Numquid Regum & Principum Christianorum tamdiu contendentium & debellantium pacificatio, numquid Græcorum reductio, vel terræ sanctæ acquisitio, vel aliquid simile? Certè minimè, nec eorum aliquod nec aliquid bonum commune in universali Ecclesia, ut statim sequetur. Ergo &c.

Si enim hoc vel eorum aliquod vel simile publicam respiciens utilitatem sequi potuisset, fortè sustineri valeret decretum ipsum vel ordinatio. Sed hic neutrum sequi potuit, sed solùm utilitas aliquorum privatorum versabatur, qui non erant nec sunt tam generosæ virtutum, & maximè iste de Capranica, qui nec genere nec scientia pollet, ut fertur, quòd aliquod ex eorum elevatione vel ad Cardinalatum assumptione bonum commune vel universalis Ecclesia reparari, reformari, vel relevari potuisset plusquam de aliorum assumptione. Æquales enim, imò majores eis de aliis nationibus reperti fuissent, &

specialiter isto de Capranica, qui conqueritur, & propter istum est quæstio quoad præsens duntaxat. Et ideo dictum decretum non fuit nec est tanti ponderis quin deridendum fuerit & contemnendum. Et si Domini Cardinales illo contempto, maxime ejus statu & conditione attentis, ad electionem Domini nostri Eugenii processerunt, bene fecerunt. Deridendum enim est & contemnendum imò expandendum quod ratione caret. ff. *De negotiis gestis. l. Sed an ultrò. §. 1. Sed hanc sententiam Celsus deridet.* ff. *De decretis ab ord. l. fi.* Et facit *C. de legib. l. fin. 68. di. Chorepiscopi*, ubi est expressum.

Hæc non dico ad injuriam dictorum quatuor Dominorum in cedula nominatorum. Audio enim quod valentes Domini erant omnes. Iste tamen de Capranica minoris conditionis & status inter alios. Sed non tanti omnes fiunt quod propter eos tale decretum tam periculosum fieri necesse fuisset in scandalum verisimiliter futurum totius universali Ecclesiæ, & specialiter de Capranica, per quem scandalum schismatis paratum esse dicitur in Dei Ecclesia propter ejus conquestionem. Quod si sequeretur, quod absit, melius esset nobis si natus non fuisset homo ille, *Math. 25. & Marci 14.* Et etenim Papa eos cardinalare voluisset, hoc sine scandalo facere potuisset, non autem tales viam & modum amplecti vel servare per quem confusio, scandalum, vel inconveniens sequi in Ecclesia universaliter poterat; quæ bonus Princeps à subditis tollere debet, non eis viam parare, ut authent. *Divina jussio. Collat. octava, & supra dictum est.*

Item attendendum est ad causam vel rationem decreti dicti Domini Martini, quia verisimiliter hoc, ut arbitror, factum fuit ad finem quod successor dicti Martini Romanus vel Italicus eligeretur, attempta natione omnium istorum Dominorum qua

quor nominatorum, quorum duo Romani, alii Italici dicuntur; & præsumitur quod indirectè volebat idem Martinus sibi de successore Italico providere, quod sibi isto modo non licuit. Quare rogare debet Prælatus Deum ut ei bonum tribuat successorem 7. q. 1. *Petisti*. in fin. non autem eum sibi eligere vel directè seu indirectè ordinare. Ad Deum, non ad hominem, hoc spectat, Ioh. 20. ibi: *Pasce oves meas*. De elect. c. *significasti*. & 8. q. 1. *Moyses*. & c. *Si ergo quia adeo habet primatum* 21. di. c. *In novo*. & c. seq. Et ejus electionem Deus sibi reservavit, 79. di. c. ultimo. Facit illud: *Item dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina*. Facit De judi. c. *Novit*; ibi: *ad regimen universalis Ecclesia superna dispositione vocati & c.* Item ibidem post medium, *quia potestas nostra non est ex homine, sed à Deo*. & infra etiam dicitur secundùm Theologos,

Et propterea contemnere potuerunt & debuerunt Domini Cardinales, repulso ipso de Capranica, dictum decretum tamquam illicitum, insolitum, exorbitans contra jus & utilitatem publicam & contra canonicas sanctiones & decreta patrum condere nihil potest, 25. q. 2. *Decessorum*. 35. q. 9. *Quod quis*. Facit cap. *Si contra jus vel uti. pu. l. Rescripta contra jus*. ut supra.

Item & quatenus de facto processit, est dictum decretum à sacro Concilio vel à Domino nostro Papa tamquam scandalosum, confusione plenum, pessimi exempli & pestiferi schismatis præparativum, & Ecclesiæ universalis turbativum, revocandum. Hoc enim facere Dominus noster Papa solus non potest sine sancta synodo, ut probatur De sepulturis *Dudum* in principio, in Clement. De immunit. Ecclesiar. Clem. unica in quibus est expressum, etiam in casibus minùs dubiis quam sit iste. In dicta enim

Clementina unica ultimò allegata Papa constitutionem Bonifacii VIII. etiam in favorem & pro bono totius cleri ordinatam propter vitanda inter Principes scandala sustulit & revocavit. Quanto magis ergo ubi hoc concernit favorem totius universalis Ecclesiæ, sicut in proposito, hoc facere potest imò debet, non videtur dubium.

Item pro præmissis facit una ratio civilis, quæ talis est. Leges civiles dicunt quòd testator habens pulcram domum & decoram in civitate, quamvis sit ipsius plenus & in solidum dominus, tamen non potest columnas marmoreas vel alios lapides magnos & decoros in ea positos à dicta domo detrahendos alteri legare, vendere, vel donare; ut sunt tex. ff. *de contrah. empr. Senatus. Cod. de edific. privatis. 2.* Et est ratio politica, ne urbs ipsa vel publicus aspectus ipsius deformetur ruinis; ut dicunt tex. in dictis titulis. Nunc ad propositum. Ex hoc sequitur quòd Papa, qui non est ita dominus universalis Ecclesiæ sicut privatus est dominus rei suæ, cum ipse Papa solum minister rationabilis & dispensator Ecclesiæ & rerum ecclesiasticarum existat, ut infra dicitur, non potuit ergo unam vel pulres columnas aut lapides vel membra decora universalis Ecclesiæ, scilicet Dominos Cardinales, ab ipsa domo & Ecclesia tollere, vel quoad electionem eos inhabiles reddere, vel exauctorizare, maximè sine causa rationabili. Per hoc enim ipsa universalis Ecclesia, quæ consistit in capite & decore membrorum maximè principalium Dominorum Cardinalium, dehonestaretur &, ut ita dicam, dismembraretur, & Ecclesia ipsa & ipsius publicus aspectus deformaretur ruinis, turbareturque, & scandalizaretur; ut de se patet, & supra dictum est. Hoc clarè habetur. Propter quod Papa dictum sic Ecclesiam deformans decretum facere non potuit, nec factum valuit. Et ipsa videtur ut-

gens & legalis ratio facere, quia nemo potest facere quin jura in factis suis locum sibi vendicent. ff. *De C. l. cap. Nemo*. Et quamvis Princeps sit solutus legibus, tamen secundum eas vivere debet. *Cod. De legib. Digna vox* cum similibus. Non enim debet solvere legem, sed adimplere, ut supra dictum est, & infra latius dicitur circa tertium dubium.

Quod autem Papa non sit dominus nec tantum jus in Ecclesia vel ecclesiasticis personis habeat quam homo privatus laicus habet in re sua, (cujus est arbiter & moderator plenus. *Cod. Mandati l. in re mandata*) evidenter ostenditur rationibus & auctoritatibus multis. Primò ipsius Iesu Christi dicentis *Luce 22. Qui precessor est in vobis, sit sicut ministrator*. Et *Apost. 1. Corinth. Sic vos aestimet homo ut ministros Dei & dispensatores &c.* Et ipse Petrus ait: *Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis &c.* Et alibi procuratores sunt Prælati, non domini. *De donat. cap. 2.* Quod etiam de Papa intelligitur, ut infra statim dicitur, & probatur *De præbend. cap. 2. libro sexto.* ubi dicitur quod Papa habet plenariam dispositionem omnium beneficiorum. Non dicit dominium. Ex quo sequitur quod Papa non potest ad libitum detrahere bona Ecclesiarum, ut quod adimit de ipsis teneat; (Hoc enim facere posset, si esset dominus) sed cum sit administrator & dispensator bonorum Ecclesiæ, in quo requiritur bona fides, non habet sibi collatam potestatem in eis nisi ad communem Ecclesiæ utilitatem; quia potestatem ei dedit Deus ad ædificationem, non ad destructionem, ut dictum est. Ex quibus sequitur quod si Papa pro libito detrahat bona Ecclesiæ, & ea non dispenset bona fide, de jure non tenet quod agit, & non solum tenetur agere pœnitentiam de peccato propter abusum rei; sed si infideliter agit, ad restitutionem tenetur, si aliunde ha-

bet, cum sit defraudator rei alienæ. Secus si esset dominus; quia in re sua quilibet est legitimus administrator, ut est dictum. Verba sunt Domini Cameracensis Cardinalis in tractatu suo infra sæpius allegando.

Item dicit Ægidius Avinionensis Episcopus in cap. *Ad succidendos*, *De schismat. lib. v. i.* quòd cum Papa sit administrator & vicarius, non debet potestate sua malè uti, nec jura aliorum occupare, nec in præjudicium alterius judicare, facere, vel ordinare; quòd si fecerit, successor suus hæc debet revocare; ut notatur *De sequestrat. possess. & fruct. cap. i. lib. v. i.* per eundem. *Postquam ad diversa mundi partes dispersi fuerunt Apostoli, Petro tamquam principale officium gerenti assistebant tamquam Cardinalatus ministerium exercentes, sicut nunc Papa assistunt Cardinales tamquam ejus principales accessores & Consilarii atque cooperatores in regimine universalis Ecclesiæ. Postquam verò Apostoli à Petro separati in opus prædicationis diversa mundi loca peritstrantes speciales sibi dioceses fortiti sunt, ex tunc episcopale officium. De quorum cardinalatu intelligi potest illud propheticum 1. Reg. 2. Domini sunt cardines terra, & posuit super eos orbem. Ex quo iterum sequitur quòd prius fuerunt Cardinales orbis quam urbis. Nam sicut Petrus fuit Papa orbis, id est, universalis Ecclesiæ, antè quàm Episcopus Ecclesiæ Romanæ, sic & Apostoli prius fuerunt Cardinales orbis antequàm aliqui fuerint Cardinales Romanæ urbis, ut supra dictum est in quarta questione. Cujus conclusionis verba, quia faciunt ad propositum, sunt ista; quòd Petrus fuit prius Pontifex summus quàm Episcopus Romanus. Vtrumque tamen episcopatum à Christo immediate recepit. Pro cuius declaratione sciendum est quòd quando Christus constituit Pontificem summum dicens, *Pasce oves meas, & eisdem verbis ei potestatem dedit**

erigendi sedem ubicunque vellet, ut ibi esset particularis Episcopus. Vnde, sicut ecclesiastica tradunt historia & sanctorum patrum decreta testantur, Petrus quatuor annis tenuit cathedram Ecclesie nullam sibi particularem eligendo Ecclesiam, sed tamquam Prælati & caput omnium fidelium sedebat ubicunque volebat. Vnde in Hierusalem, ubi legitur Iacobus statim post passionem Domini à Petro & Apostolis fuisse Episcopus ordinatus, Petrus licet in omnibus præfuerit, tamen illam Ecclesiam tamquam sibi specialem non elegit, sed post quatuor ferè annos Antiochia sedit annis septem, & illam sibi Ecclesiam appropriavit. Deinde verò apparente sibi Christo & eodem revelante sedem suam Romam transtulit, & ibi factus est Romanus Episcopus, ut ibi proficeret. 7. q. 1. Mutationes. Et ita ex tunc in Petro & suis successoribus duo episcopatus concurrerunt, videlicet universalis Ecclesie, & particularis Ecclesie Romanæ. Et hic finis dictæ quartæ conclusionis. Redeo ad præscriptam sextam conclusionem. In signum verò dictæ discretionis investitura papatus dicitur Papæ investitio de papatu Romano, ut præsit urbi & orbi. In utroque verò tam urbis quam orbis præsentia coassistunt Cardinales, tamquam speciales ipsius coadjutores vice & nomine tam Romanæ quam universalis Ecclesie. Et ideo ipse Papa ante suam consecrationem profiteri debet de sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalium consensu, directione, & commemoratione ministerium summum agere atque peragere, ut patet in professione quam fecit Bonifacius VIII. quæ incipit: Ego Benedictus Caietanus. Ex præmissis sequitur septima conclusio, quòd sacro collegio vel senatui Apostolorum succedit in ordine hierarchiæ sacrum collegium Cardinalium, videlicet quantum ad illud statum quo Apostoli assistebant Petro antequam post eorum divisionem fierent particularium Ecclesiarum Episcopi. Statui autem Apostolorum, in quantum fue-

runt Episcopi, succedit ordo Episcoporum. Et ita intelliguntur dicta sanctorum ex quibus sumitur illa glossa Luca x. super verbo: Designavit & alios septuaginta duos: ubi dicitur quod sicut in Apostolis forma Episcoporum fit, in septuaginta duobus Discipulis forma est ministrorum secundi ordinis, & omnis potestas sacerdotalis ad hos duos ordines reducitur.

Deinde post decimam conclusionem dicti sui operis subjungit idem Dominus ad probationem prædictorum in septima conclusione hæc verba: Circa septimam conclusionem nota quod aliquibus videtur quod Silvester fuit primus qui Cardinales vocavit, ut 2. q. 4. Præsul, & fuit id capitulum conditum in generali Concilio, ut ibi patet. Aliis videtur quod Marcellus Papa. Cujus scripta videre volui propter hæc & alia multa infra dicenda in multis locis. Quæ scripta solemnia gesta magnalia sunt in Avinione in monasterio sancti Martialis, ubi sunt ultra viginti quinque volumina grossa per eum facta tam super toto jure canonico quàm in consiliis.

Si igitur hoc de rebus Ecclesiæ æstimationem recipientibus Papæ non conceditur, multo minus concessum est in personis ecclesiasticis, maxime in majoribus & principalibus, videlicet Cardinalibus, arg. in dicta aut. multo max. cum similibus.

Item probatur alia ratione quod non potuerit Papa sic sine maxima causa Cardinales omnes pure vel sub conditione excommunicare vel inhabilitare, quia etiam unicum Cardinalem Papa deponere vel inhabilitare non potest, sed hoc pertinet ad Concilium generale. De Clericis non resident. cap. 1. Et ibi expressim per Innocentium, quem sequitur novellator & Ancarano. Et est ratio secundum eos, quia Cardinales, tamquam maximi, debent speciali prerogativa lætari. De off. leg. cap. 1. lib. sexto. Et sunt pars corporis Papæ, quicumque judicant orbem. *Qui filij*

filij sunt legit. Per venerabilem; ut infra dicitur. Propter ergo tantam vicinitatem debent esse participes privilegii singularis. ff. de excus. tutor. l. Non tantum. Et una eadem res non debet diverso jure censerī. ff. de usurpat. l. Eum qui ades. & De decim. Tua. ut notant Dominus Iohannes Andreae & Ancarani in dicto capitulo secundo post Innocentium.

Sed contra hoc facere videtur *De schismat. Ad succidendos. lib. vi.* ubi Bonifacius Papa solus de fratrum suorum consilio deposuit Cardinales de Columna. Respondetur quod ibi suberat causa evidentissima, & etiam enormis error & delictum notorie Cardinalium ipsorum. Et ideo secus hic, secus ibi. Item illa decretalis fuit per Benedictum XI. dicti Bonifacii immediatum successorem revocata, ut ibi dicit Archidiaconus. Redeundo igitur ad propositum, nunc rationes sacre scripturae & auctoritates Dominorum Doctorum Theologorum ad praemissorum confirmationem in medium deducantur.

Theologi dicunt. Saero collegio vel senatui Apostolorum succedit collegium Dominorum Cardinalium, scilicet quantum ad illum statum quo Apostoli post Christi Ascensionem assistebant Petro antequam post eorum divisionem in orbe fierent particularium Ecclesiarum Episcopi, ut infra clarè dicitur. Pro cuius latiori declaratione, & ut sciatur origo Cardinalium, & quam potestatem habent in Dei Ecclesia, est advertendum quod bonae memoriae Dominus Petrus Cameracensis Cardinalis, summus Theologus, quem ego vidi, & cum eo saepe locutus fui, in quodam solemnī tractatu quem fecit de ecclesiastica potestate circa principium in sexta quaestione dicit formaliter & multum notabiliter ad propositum in haec verba.

Sexta conclusio. Licet nomina papatus & cardinalatus tempore Petri & aliorum Apostolorum non

Part. 1. oper.
Gerson. pag.
299.

fuerint in usu Ecclesia, sed postea crescente Ecclesia in
titulum honoris ex devotione fidelium hac nomina,
sicut & nomina Patriarcharum, Primatum, Archie-
piscoporū, Episcoporum, in usum venerunt à sanctis
patribus approbatum, unde ecclesiastica potestates di-
ctis nominibus papatus & cardinalatus nunc desig-
nata, ex tunc in Apostolis præfulserunt, videlicet in
Petro papalis dignitas & in ceteris cardinalatus au-
ctoritas. Pro cuius declaratione sciendum est quòd, si-
cut patet ex discursu historia actuum Apostolorum &
aliis ecclesiasticis historiis ac sanctorum patrum di-
cretis, ante divisionem Apostolorum & c. De elec-
cap. Vbi majus, lib. sexto. Et in hoc non refert,
quia debet attendi effectus, & non vocabulum. De
verb. signific. Intelligentia, cum tribus capitulis
sequentibus. Et nota quòd Hostiensis & quidam
Doctores canonici multa ponunt de auctoritate Car-
dinalium tam sede vacante quàm plena in cap. Ad
liberandam. De Iudæ. & in cap. Cùm ex eo
De pœnitent. & remiss. & cap. Antiquam, De
privileg. in cap. Nullus. 79. di. & in cap. Ego N.
De jurejur. in cap. Fundamenta. De elect. & in
cap. 2. De offi. Legat. lib. vi. & in Extravagantibus
Execrabilis. Circa septimam conclusionem nota quòd
Cardinales etiam non Episcopi præcedunt Episcopos
quia comparantur Senatoribus, quierant primi post Im-
peratorem, & dicebantur patres conscripti. Et de hoc
per Archidiaconum De offi. Legat. c. 1. li. vi. &
pro hoc 96. di. Constantinus. ubi concedit Constanti-
nus ut uterentur ornamentis Senatorum. Et dato quòd
nullo jure probaretur, sufficit quòd hoc est receptum à
tempore de cuius contrario non est memoria. Nam tunc
tempus habet vim legis. De præscript. c. 1. li. vi. &
ff. De aqua cotid. & æsti. l. Hoc jure. §. Ductus
aquæ.] Et paucis interpositis sequitur ibidem quòd
sacer ille Senatus Cardinalium à cardine nomen

Pag. 904.

Pag. 905.

reput. 22. *Sacrosancta* super verbo *Cardo*. per Archid. Et sequitur. *Nota quòd electio Papæ pertinet ad Cardinales, non solum de iure, sed etiam de consuetudine diu obtenta, ut notat Hosti. De elect. Licet Et hæc consuetudo secundum philosophum dicitur altera natura, & habet vim legis, & legem interpretatur & corrigit. De consuet. Cum dilectus.*

Item ad Cardinales pertinet hæc electio tamquam ad clerum Romanum seu principales de clero Romano. arg. 24. di. c. 1. *Favit.* 79. di. c. 2. & c. Si quis ea. & c. Si quis pecuniam. Sed ultra præmissæ humana & positiva jura restat in jure divino fundare statum hierarchicum Cardinalium & eorum auctoritatem. Vbi prius supponendum est quòd Christus Ecclesiam suam instituit statibus, officiis, & gradibus variis hierarchicis, juxta illud Apostoli ad Eph. 4. Vnicuique vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum dedit dona hominibus. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. quod est Ecclesia. Et eadem sententia habetur 1. Corinth. 12. Et hæc perfecta & completa statuum distinctio maxime in die Ascensionis instituta est, ut notant præmissa verba Apostoli allegantis illud: Ascendens in altum dedit dona hominibus. Ex quo sequitur quòd varietas officiorum, statuum, graduum, & dignitatum in Ecclesia non principaliter est ex institutione Ecclesie, nec cuiuscumque puri hominis auctoritate processit. Quare nec etiam destituere potest ea homo siue destruere. Vterius supponitur quòd præmissa officiorum varietas ad sui pulcritudinem & ordinem requirit quòd inter auctoritates Ecclesie legitimas sit hierarchica subordinatio, & quòd una, scilicet papalis auctoritas, sit suprema ex Christi

institutione, & non humana auctoritate, sed divina, juxta illud Ioh. 20. Pasce oves meas. Unde licet pluraliter dicat Apostolus, Dedit Apostolos seu Episcopos, tamen ad innuendum id quod dictum est premisso. Unicuique vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Quasi diceret quod uni plus, alteri minus donatum est, & uni supremum regimen ecclesiasticum commisit. Ideo dicit idem Apostolus 1. Corinth. 10. Nos non in immensum gloriemur, sed secundum mensuram regulæ quam mensus est nobis Deus. Vbi glossa: Usurpantes sibi regimen animarum sine commissione Christi aut sui Vicarii, & potestatem commissam ultra terminos sibi præfixos extendentes, non secundum mensuram regulæ, sed in immensum gloriantur. Ex præmissis insertur quod sicut status Pape, sic post eum status Cardinalium ad ordinem hierarchicum Ecclesiæ ex Christi institutione pertinet. Nam ipsi, quantum ad hunc statum, statum apostolico immediatè succedunt. Pro cuius declaratione sciendum est quod Apostoli possunt tripliciter considerari, primò ut Christo principaliter astiterunt ante eam Ascensionem, secundo ut astiterunt Petro tamquam primo pastori ante Apostolorum divisionem & separationem à Petro, tertio ut ex præcepto Christi, postea à Petro separati, per mundum se dividerunt; ut in sexta conclusione tactum est. In primo statu Apostoli fuerunt pares, nec Petrus eis præerat. In secundo & tertio statu præerat eis Petrus. Et quantum ad primum & secundum statum Cardinales representant Apostolos in hoc quod assistunt Pape, qui est Vicarius Christi & Petri successor. Sed quantum ad tertium statum, Episcopi succedunt Apostolis, ut in dicta sexta conclusione præmissum est. Et hoc notavit Apostolus distinguens statum Ecclesiæ, cum distinguit statum pastoralem, cui incumbit cura animarum particulariter à statu apostolico, ad quem spectat regimen & ordinatio totius Ecclesiæ ge-

neraliter. Et juxta hanc sententiam dicit Archid. 22. di. Sacrosancta. quòd Papa se debet inter Cardinales commenerare ratione status apostolici in quo sunt, condiuidendo eum à pastorali statu, licèt etiam Apostoli fuerint pastores. Sed status in se sunt diversi, & prius fuerunt in statu apostolico per Christum instituti quàm in pastorali per Petrum; quia ante passionem omnes duodecim fuerunt Apostoli, sed post passionem factus est Petrus à Christo omnium pastor; & tunc status pastoralis fuit ordinatus, licèt apostolicus status antè fuisset. Petrus ergo & sui successores retinuerunt utrumque statum, sed Cardinales apostolicum duntaxat. Et ita est diversitas inter nunc vocatos Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos, qui in statu apostolico vario modo succedunt Apostolis. Notatur in glossa primæ ad Corinth. 3. super illud dictum fidelibus. Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas. Nam ut dicit glossa, Paulus erat Apostolus Corinthiorum, Apollo Archiepiscopus eorum; Cephas, id est, Petrus, omnibus major erat. Vnde ulterius sequitur quòd ad statum Cardinalium tamquam ad statum apostolicum primò pertinet unà cum Papa regimen & ordinatio Ecclesie; quia ex caritate se obligant ut cum capite suo Christi Vicario generaliter fidem & christianitatem usque ad sanguinis effusionem defendant, in cujus signum capellum ribeum portare dicuntur. Ex quibus sequitur quòd Cardinales sunt in statu perfectionis altioris quàm sit generaliter status pastoralis; quia inferiores pastores tenentur se exponere pro grege particulari, sed Cardinales tenentur se exponere pro Ecclesia. quod est perfectius; quia bonum quanto communius, tanto divinius, ut dicit philosophus.

Hæc sunt forma formalia præfati bonæ memoriæ Domini Cardinalis Cameracensis in dicto tractatu sparsim descripta, quæ hic propter ejus auctoritatem & verborum notabilitatem transcribi feci for-

maliter & fideliter, quia tractatus ille apud omnes communiter non habetur, & sunt multa notabilia ad propositum meum, per quæ patet quòd status Papæ & etiam Cardinalium à Christo immediatè est institutus & ordinatus originaliter. Ponit etiam quia potestatem quam habent Papa & Cardinales secundùm scripturam divinam, ex Christi ordinatione processit. Quæ non noverunt omnes humani juris professores. Quæ potestas est ad ædificationem, non ad destructionem. Et ideo non potuerunt Papa & Cardinales transgredi terminos quos posuerunt patres sui; exemplo Christi, à quo sunt immediatè instituti, non debuerunt solvere legem ejus, sed adimplere. *Matth. 5.* Et infra magis declarabitur. Per Dominum igitur Martinum Papam non potuerunt nec debuerunt ita destitui vel inhabilitari Cardinales, etiam ipsis consentientibus, sine causa legitima; & per consequens decretum præensum non valuit, neque valet, imò contemnendum, ut supra dictum est, & specialiter quia non ad utilitatem publicam & communem, sed privatam totaliter, & sine causa rationabili & legitima, sed pro una triffa & fabula, ut ita dicam comparativè. Non enim hoc Papæ permissum est, ut supra sæpe scriptum est & infra dicitur. Multa alia sunt in dicto tractatu, quæ hic convenienter addi possent, quæ gratia brevitas transcribere omisi. Recollegi tantùm ex eo quæ magis ad casum & dubium nostrum mihi pertinenter facere visa sunt.

Ex quibus ulterius sequitur secundùm eundem quòd licet debeat obediri Petro & ejus vicario tanquam capiti suo in iis quæ pertinent ad ædificationem, non tamen in iis quæ pertinent ad ejus destructionem, quod etiam expressè probat Apostolus secunda ad Corinthios 10. ubi ait: *Nam si amplius gloriatus fuero de potestate nostra quam nobis De-*

minus dedit in ædificationem, non in destructionem, & in cap. ult. in finem, ibi: *Ut non præsens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem vestram.* Et ideo ubi Papa utitur potestate sua in ædificationem Ecclesiæ, multa privilegia specialia habet quæ sibi soli competunt; quæ notantur de translat. Episc. Cùm in generali privilegio per glossam & Doctores ple. alibi latiùs per Guillelmum in Speculo tit. de legat. §. *Nunc ostendendum*; ubi ponit casus centum numero Papæ specialiter reservatos. Et Bald. Cod. De precib. Imper. Offer. l. *Rescripta.* ubi notabiliter loquitur. Et Albericus in alphabeto juris canonici super verbo *Papa*, ubi videtur aliqua addere. Hæc tamen privilegia non habet Papa in destructionem Ecclesiæ vel ejus membrorum principalium, maxime Cardinalium, 25. q. 2. *Si ea destruerem*, supra allegatum & transcriptum. Imò concedendum est Papam ab universali Ecclesia vel generali Concilio in aliquibus, paucis tamen, casibus judicari & condemnari, videlicet in casibus Ecclesiæ destructionem tangentibus secundum Dominum Cardinalem, qui hoc deducit & probat rationibus in dicto tractatu. Aliàs enim sequeretur Christum, qui verum est & summum caput Ecclesiæ & institutor ejus sapientissimus, eam non perfectè & sufficienter ordinasse, quod est hæreticum & contra illud Deuter. 3. *Dei perfecta sunt opera* secundum eundem Dominum Cardinalem. Et facit illud Psalmi *Benedic. 103. Omnia in sapientia fecisti* & notatur plenè 40. di. *Si Papa*, per omnes ibi scribentes. Vbi dictus Dominus Ægidius Avinionensis Episcopus multa notabilia dicit de hoc.

Concluditur ergo quòd decretum prædictum nullum est & iniquum rationibus prædictis, & non tenendum, nec timendum. Etsi enim sententia excommunicationis, licet injusta, sit timenda, ubi ta-

men nulla est, nec tenenda nec timenda secundum Hostiensem; qui hoc notat insuper de sententia excommunicationis, §. *Quis sit effectus*, verficulo *Hæc vera sunt de sententia iusta*. Quo casu, quando est nulla, non est necessaria absolutio. 2. q. 1. *Primates*. Sententia enim excommunicationis, suspensionis, vel interdicti nulla non ligat apud Deum nec Ecclesiam, nec efficitur quis irregularis se immiscens divinis. Ita eleganter notatur de clerico excommunicante, cap. *si celebrat*, per Henr. circa principium, & de sententia excom. sacro. di. 1. per eundem. Iniquitas enim nullitati similis est. *De sententia & re jud. Pastoral. in Clem. super verbo, Non habebat pot. an. & eo. ti. Cum Bcrtoldus, super verbo, Concessimus, per Innocentiam*. Hic autem est etiam iniquitas evidens, quia omnes isti qui cardinali debebant, erant unius nationis. quod non est æquum. Non enim sic faciebat Moyses summus sacerdos, & ejus successor Iosue, qui habebat regimen regale, & unus principaliter præerat omnibus, sub illo tamen septuaginta duo seniores de omni populo & plebe eligebantur, ut probatur Deuteronomii primo. De toto enim orbe eligendi sunt Cardinales orbem judicaturi, secundum Bernardum ad Eugenium, ut infra dicitur. Et sic patet dictam ordinationem non tantum nullam, sed iniquam & injustum fuisse & esse.

Quibus convenientissimè quæ supra dicta sunt, quod Papa non est dominus, sed administrator, & aliis præmissis adaptantur & concordant quæ venerabilis & recolendæ memoriæ Bernardus Abbas Clarevallensis ait in libello de consideratione ad Eugenium tertium Papam; quem libellum describere volui, & aliqua ex ipso sparsim scripta, quæ magis mihi visa fuerunt ad propositum, hic transcribi. Primò enim libro quarto ante medium, & ante

versum *libet superiores*, formaliter Papam Eugenium alloquens ait: *Consideres ante omnia sanctam Romanam Ecclesiam, cui Deo auctore preces, Ecclesiarum matrem esse, non dominam, te verò non dominum Episcoporum, sed unum ex ipsis, porro fratrem diligentium Deum & participem timentium eum, de cetero oportere te esse formam iustitia &c.* Et subiungit qualis debet esse Papa. Quæ verbalicè sint pulcherrima, gratia brevitatis, & quia non tangunt principaliter hunc articulum, transcribere omitto.

Item idem Bernardus lib. secundo post principium dicit sic: *Blanditur cathedra? Specula est. Inde denique super intendis, sonans tibi Episcopi nomine non dominum, sed officium; quoniam in loco eminenti utinam omnia prospectes, qui speculator super omnia constitueris. Enimvero prospectus iste procinctum parit, non otium. Quomodo libet gloriari dum otiari non licet? Nec locus est otio ubi sedula urget sollicitudo omnium Ecclesiarum. Non tibi aliud divisit sanctus Apostolus. Quod habeo enim, hoc tibi do. Quid illud? Vnum scio, non est aurum, nec argentum non est mihi. Si habere contingat, utere non pro libito, sed pro tempore. Sic eris utens illis quasi non utens. Et sequitur statim ibidem ad propositum aliquibus interpositis: *Nec enim ille tibi dat quod non habuit. Quod habuit, hoc dedit, solitudinem super Ecclesiis, nunquam dominationem. Audi ipsum. Non dominantes, ait, in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini est in evangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic. Planum est, Apostolis interdicitur dominatus. Ergo tu tibi usurpare audeas aut dominans apostolatam, aut apostolicus dominatum. Planè ab alterutro prohiberis. Si utrumque simul habere voles, perdes utrumque. Alioquin non te**

exemptum illorum numero putes de quibus queritur Deus sic: *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non cognovi eos. Iam si regnare sine Deo iuvat; habes gloriam, sed non apud Deum. At si interdictum tenemus, audiamus edictum: Qui major est vestrum, fiat sicut minor, & qui praecessor sicut qui ministrat. Forma apostolica haec est. Dominatio interdicitur, indicitur ministratio, quae commendatur ipsius exemplo legislatoris, qui secutus adjungit. Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Quis se titulo hoc inglorium putet quo se prior Dominus gloria praesignavit? Et sequuntur ibidem multa quomodo se debent gloriari exemplo Prophetarum & Apostolorum. Et sequitur: *Domabis lupos, sed ovibus non dominaberis. Pascendas utique, non premendas, suscepisti. Et sequitur: Si filius es Apostolorum & Prophetarum, & tu fac similiter. Et sequuntur multa ad propositum, quae gratia brevitatis omitto, & infra remitto latiùs videnda.**

Item quia fortè dicetur quòd dictus Dominus Martinus hoc fecit & ordinavit de plenitudine potestatis quam habebat, ut patet in dicto decreto, audiatur idem Bernardus libro tertio ante finem circa octo columnas super exemptionibus Prælatorum & aliarum personarum ecclesiasticarum à suis immediatè superioribus, dicens ad propositum in hæc verba: *Murmur loquor & querimoniam Ecclesiarum. Truncari se clamitant & demembrari. Vel nulla vel pauca admodum sunt quae plagam istam aut non doleant aut non timeant. Queris quam. Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis sive Primatibus. Bonane species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè non ita. Facitis hoc quia potestis; sed utrum & debeatis, questio est. Honorum & dignita-*

tum gradus & ordines quibusque servare positi estis, non invidere, ut quidam vestrorum ait: Cui honorem, honorem. Spiritualis homo qui omnia dijudicat, ut ipse à nemine judicetur, omne opus suum trina quadam consideratione præveniet; primum quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Nam etsi constet in Christiana utique philosophia non decere nisi quod licet, non expedire nisi quod decet & licet, non continuo tamen omne quod licet, decere aut expedire consequens erit. Age, aptemus, si possumus, tria ipsa operi huic. At quomodo non indecens tibi voluntate pro libito uti, & quia non est ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? Tunc major domino tuo, qui ait: Non veni facere voluntatem meam. Quamquam non minus dejecti quam elati animi est veluti rationis expertem, non pro ratione, sed pro libito agere, nec iudicio agi, sed appetitu. Quid tam bestiale? Et si indignum cuiusvis utenti ratione vivere ut pecus, quis in te rectore omnium tantam contumeliam natura, injuriam honoris ferat? Sic degenerando, quod absit, generale opprobrium fecisti proprium tibi. Homo cum in honore esset, non intellexit &c. Et post aliqua sequitur ibidem: Non est bona arbor faciens fructus tales, insolentias, dissolutiones, dilapidationes, sterilitates, scandala, odia, quodque magis dolendum est, inter Ecclesias inimicitias graves, perpetesque discordias. Vides quam verus sit ille sermo: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si forte non licet? Ignosce mihi. Non facile adducor licitum consentire quod tot illicita parturit. Tunc denique tibi licitum censeas suis Ecclesias mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos posuerunt patres tui? Si iustitia est jus cuique servare suum, auferre cuique sua iusto quomodo poterit convenire? Erras si ut summam, ita & solam institutam à Deo vestram apostolicam potestatem aestimas. Si hoc sentis,

dissentis ab eo qui ait : Non est potestas nisi à Deo. Proinde quod sequitur, Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, etsi principaliter pro te facit, non tamen singulariter. Et post pauca : Monstrum facies si manu submovens digitum, facies pendere de capite superiorem manum brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas quàm disposuit ipse. Nec tu putes alium esse qui posuit in Ecclesia quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios doctores & pastores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in adificationem corporis Christi. Atque corpus hoc quod tibi ipse Paulus suo vero apostolico figurans eloquio & capiti convenientissimè aptans, totum compactum perhibet & connexum per omnem juncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis faciens in adificationem sui in caritate. Nec vilem reputes formam hanc quia in terris est. Exemplar est in celo. Neque enim filius potest facere quicquam nisi viderit patrem facientem, presertim cum ei sub nomine Moysi dictum sit : Vide facias omnia secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Viderat hoc qui dicebat : Vidi civitatem sanctam Hierusalem novam descendentem de celo, à Deo paratam sicut sponsam. Ego enim propter similitudinem dictum reor, quòd sicut illic Cherubim & Seraphim ac ceteri quique usque ad angelos & archangelos ordinantur sub uno capite Deo, & ita hic quoque sub uno Pontifice Primati vel Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, vel Abbates, vel reliqui in hunc modum. Non est parvipendendum quod & Deum habet auctorem & de celo ducit originem. Quòd si dicat Episcopus, Nolo esse sub Archiepiscopo, vel Abbas, Nolo obedire Episcopo, hoc de celo non est. Nisi tu fortè angelorumquempiam dicentem audisti : Nolo sub archangelis esse aut

etiam alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem subesse cuique nisi Deo. Quid inquis? Prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis ut ignorem vos positos dispensatores, sed in edificationem, non in destructionem. Denique queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Vbi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est; utilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Hæc dicit Bernardus ubi supra libro tertio circa finem, qui ibidem subjungit de ambitione & generaliter super universum Ecclesiæ statum. Quæ & multa alia in dicto libello posita ad propositum hic transcribi possent, quia verba aurea sunt; sed relinquogratia brevitas. Ista enim, licet, pauca sparsim posita recollegi tamquam meliùs ad casum nostrum facientia; quamvis ferè totus libri discursus posset convenienter adaptari, prout dixi supra de tractatu Domini Cardinalis Cameracensis. Quem librum seu libellum Bernardi allegat & multipliciter commendat bonæ memoriæ Dominus Baldus de Perusio utriusque juris professor illustris in multis locis, & signanter ff. de offi. prætor. A. Barbatius in lectura in fi. l. qui nominat auctorem illius libelli testem veritatis, & quòd verba sua sunt elegantia, plena fide & veritate. Hæc autem ultima verba Bernardi hic subjunxit; in quibus licèt non fiat de Cardinalibus mentio, ipse tamen de eisdem quamplura dicit qui & quales debeant eligi & qualiter exemplo Moyfi senes, non juvenes, non tam ætate quàm moribus, quia senes populi sunt & de toto orbe eligendi sunt orbem judicaturi, & multa notabilia de eisdem & eorum virtutibus; qui utinam tales essent omnes quales eos esse debere describit libro quarto post principium. Tamen præmissa pro tanto rescripsi, quia si Papa non potest vel de-

bet alios inferiores Prælatos eximere vel gravamina eis inferre, cum sit eorum Coëpiscopus, non dominus, ut latè dictum est, multò minùs potius Dominus Martinus prædictus, qui etiam inter Cardinales numeratur, ut est dictum, Cardinales excommunicare, inhabilitare, & alia quæ egit facere in favorem quatuor, non de toto orbe, nec de ejus diversis partibus, sed omnium Italicorum, & ad ipsum vel finaliter unius solius eorum utilitatem privatam & nullo modo communem, & utinam ad bonam & rectam intentionem. Quicquid sit, tamen non sequebatur ex hoc in Dei universali Ecclesia evidens utilitas quòd sic constituta & decreta & observata in generalibus Conciliis & ad quietem totius universalis Ecclesiæ cum tantis vigiliis & laboribus ordinata alterare, mutare, & confundere, aut destruere, Ecclesiam ipsam potuerit turbare, scandalizare, vel turbationem in ea ponere, plenitudinem tempestatis & confusionis ponere in eadem, quod apud sani capitis graves viros trussa vel fabula aut monstrum in Ecclesia reputatur, ut ex præmissis omnibus colligitur evidenter. Et hæc de primo dubio principali dicta possunt sufficere de præsentibus.

Restat tamen respondere ad rationes in principio in contrarium factas, quibus ex jam dictis patet ad omnes evidens responsio unico verbo; & ideo superfluum est ultra aliquid dicere. Quod enim demonstratæ rei additur, frustra est. ff. *De dote præleg. l. 1. in fine.* Et supervacuum est solem facibus adjuvare. 6. q. 1. *Si omnia.* Gratia tamen clarioris intellectus, & ut aliqua omissa dicantur, responderi potest, quando dicitur, Papa Christi vicarius, Petri successor, omnia potest &c. verum est ubi edificat, non autem ubi destruit, ut supra dictum est, etiam si hoc faciat de potestatis plenitudine, ut statim dictum est secundum Bernardum.

Item ad id quod dicebatur, *quodcumque ligaveris* &c. respondetur quod hoc est verum si iuste faciat & mediante iustitia, clave non errante. 24. q. 1. *Maner.* &c. *Quodcumque.* & infra per glos. Idem tenet Archid. expressè 11. q. 3. *Cœpisti.* & dicto c. *Maner.* Idem tenet in cap. *Apostolica* super verbo *ligaveris.* Idem Guillelmus in speculo de pœnit. & remiss. verbo. *Quòd si in eadem persona.* Idem de Bracho in suo alphabeto super verbo *ligaveris.* & communiter omnes. Idem tenet magister Nicolaus de Lira in dicto cap. 16. Matth. super verbo *ligaveris.* Scilicet supposito hoc in terra debito usu clavis, Deus approbat in cœlis, aliter non. Verba sunt Nicolai de Lira.

Hic erravit graviter, ut ex præmissis patet; & potuit imò debuit sibi in facie resisti, nec ei obtemperari debuit. Reprehensibilis enim fuit, *ad Galat.* 2. Iudicium enim Papæ tale esse debet ut non possit nec valeat periclitari. Turpe enim est retractare quod fecit, secundum Bernardum libro quarto post principium cap. 2. Concordat lex civilis dicens quòd cavere sibi debet Princeps ut aliquid non faciat reprehensibile seu reprehensione dignum. *ff. de heredib. instit. l. Plenè* secundum Baldum, qui ibidem quamplura notabilia dicit.

Item ad hoc quod dicitur quod hoc facit Papa de plenitudine potestatis &c. patet responsio per dicta Bernardi ad Eugenium. Illa enim non debet abuti, nec ad hoc est sibi data ut destruat, sed ut ædificet iusta & plantet. Quòd si non faciat, non debet dici dispensatio, sed crudelis dissipatio.

Item Innocentius dicit quòd Papa plenitudine potestatis uti non debet nisi ex magna & iusta causa, ut notat alleganter de elec. *Innocent.* Quæ cessabat omnino in casu nostro, quia fuit merè voluntaria. Et ideo debet illa potestas restringi & temperari;

ne sequatur absurditas vel abusus secundum Dominum Cameracensem ubi supra. Hic autem sequi poterunt scandala, abusus &c. Et idem etiam dicunt Doctores canonum, ut sequitur.

Item dicit glot. Bernardi De concess. præbend. cap. *Proposuit*. quòd licet Papa habeat plenitudinem potestatis, tamen contra universalem statum Ecclesie dispensare non potest. 14. q. 1. *Memor sum*. & allegat jura multa. Facit quòd notatur 25. q. 1. *Quæ ad perpetuam*. Et ita apparet secundum Doctores Theologos & Canonum quomodo & quando debet uti plenitudine potestatis. Iura etiam civilia concordant in ratione. Potestate enim alicui data quis debet civiliter & rationabiliter uti. ff. de l. fi. Cui. ubi est textus in ratione sui.

Item advertere debebant omnes, cum essent prudentes, & futura prævidere, quia poterat ex hoc pestiferum schisma in Dei Ecclesia suboriri, quòd vitare debebant sicut venenum mortiferum, & periculum mortem quam illud pati. Præteriti enim & inveterati schismatis, quòd proh dolor per quinque lustra duravit & ultra. præteriti enim ratio scire futura facit. De elect. *Vbi*. in principio lib. v r. per Iohannem Monachi. Vnde leguntur in mari historiarum a fratre Iohanne de Columna composito lib. 5. cap. 61. de schismate vitando formaliter verba sequentia. *Dionysius Novato fratri salutem. Si irrovitus, ut ait, ad hoc venisti, ostendas in eo si desinas volens. Oportuerat enim quidem pati omnia ne scinderetur Ecclesia Dei. Erat non inferior gloria sustinere martyrium pro eo ne scindatur Ecclesia quam est illa ne idolis immoletur. Imò secundum sententiam majus puto hoc esse martyrium ubi unusquisque pro sua tantum anima, in hoc pro omni Ecclesia martyrium sustinet. Sed nunc sive tu suadere, sive etiam cogere potes fratres redire ad concordiam. majus tibi erit emendationis meritum quam fuerit culpam commississet*

commisisse; quia illud non jam imputabitur, hoc etiam laude dignum dicetur. Si verò illi in crudelitate permanserint, tu tamen salvas animam tuam. Vale pacem desiderans quam tibi imprecor.

Ad secundum dubium principale de subscriptione Cardinalium, an eos ligaverit &c. videtur quod sic; quia se subscribendo videntur omnia contenta in decreto seu cedula approbare. *Cod. De re alien. non alie. 2.* Et ibi notabiliter facit *ff. de testam. tu. l. Ex sententia.* Et de subscriptione Cardinalium notatur *12. q. 2. cap. Cum Redemptor, per Archidiaconum.*

Contrarium dico quòd consensus vel subscriptio non nocuit quòd minùs potuerint eligere liberè dicto Domino de Capranica non vocato vel admissò. Vbi advertendum primò ad modum subscriptionis Cardinalium. Non enim aliter consenserunt Cardinales, sed simpliciter per eorum scripturam attestantur & testimonium perhibent quòd Papa ita ordinavit, non quòd pœnis ibi contentis consenserint vel se subjecerint expressè, ut patet ex verbis, quæ clara sunt, & eorum forma est attendenda. *ff. De leg. 3. l. Ille. §. Cùm in verbis.* & de privileg. *Porro.* Item videtur quòd etsi consensissent expressè etiam pœnis illis, hoc fecisse dicuntur ex nimia reverentia quam gerebant Papæ, qui erat potens opere & divitiarum & amicorum multitudine in civitate pròpria; quæ reverentia metui æquiparatur; nec dici debet propriè consensus liber in aliquo, si rubore confusus & persuasus contradicere tunc probatur. *ff. de furib. l. si.* Et facit optimè quod plenè notatur *ff. Quarum re. actio non datur. l. 1. §. Quæ oneranda.* per glol. & Bartolum. Et hoc tetigi de primo scribens. Quare non repeto. Addo. Facit benè *ff. Quod falso tutor. l. Novissimè. §. 1.* & quod notatur per Baldum ibi. Et hic ulterius advertendum quòd præmissa loquuntur in temporalibus, in quibus ordinationes, sententiæ,

vel alii actus temporales licet valeant ipso jure, obstat tamen exceptio, ut in toto titulo *De his quæ per metumve causa fiunt*. In sententia autem clavium, si excommunicationis vel alterius censuræ spiritualis sit per metum hunc lata vel alius actus factus, est nulla & nullus ipso jure, quia non debent claves vim pati activè vel passivè. *Quod met. causa. cap. 1. lib. v. 1.* cum ibi notatis. Facit quod notatur 11. q. 3. cap. *Quatuor*. Ita verò allegantes. Cod. De sacrosanct. cap. *Decernimus*. ad fin. per Baldum. Facit bene 3. q. 1. §. si. ubi textus notabilis.

Plus dico, quòd etsi liberè & purè consensum clarum omnibus præstitissent, eosdem non ligavit quò minùs potuerint impune ad electionem procedere, cum non valuerit quod egerunt, prout supra dictum est. Ad totum enim collegium seu senatum Cardinalium pertinet Papam eligere nomine & vice non sua, sed totius universalis Ecclesiæ & pro ejus evidenti utilitate tam de jure quàm consuetudine inveterata, ut est dictum. Cùm igitur hoc non ad sui utilitatem vel favorem introductum est, sed pro bono publico universalis Ecclesiæ, non potuerunt nec expressè nec tacitè illi renunciare etiam cum juramento. Hoc enim posset facere simplex Clericus quando introductum est aliquid in favorem totius ordinis clericalis, ut De foro compet. *Si diligenti*. ubi est expressum. Et hoc tenet Hostien. in propriis terminis de Cardinalibus tam in dicto cap. *Licet de vitanda*. quàm cap. *Si diligenti* allegato, Notatur plenè De renunt. 2. *Cum pridem*. §. *Propter malitiam*. & de vita & hon. Cler. c. si. ipso illo canone seu decretali *Licet*. Legatur. Nec ei possunt renunciare. Et licet sit durum, tamen est tenendum. ff. *Qui à quibus. c. Prospexit*] Hæc Hostiensis. Igitur bene facit ff. de pact. 1. *Ius publicum pactis privatorum non leditur*. & quod plenè notatur per gloti-

& Doctores modernos Cod. eod. tit. l. plenè.

Quomodo enim & qualiter potuerunt ipsi per eorum gesta vel scripturam aut subscriptionem publicum bonum universalem Ecclesiam & totum orbem, cujus sunt iudices à Deo habentes potestatem, ut est plenè superiùs deductum, sic scandalizare, turbare, confundere, & ordinem in sacris generalibus Conciliis ac decreta & facta circa Papæ electionem ordinata pervertere & mutare, aut saltem pervertioni, turbationi, confusione, aut mutationi consentire? Certè minimè, prout nec Papa talia facere potest per jam dicta. Non enim debent solvere legem, sed eam adimplere, cum sint sal terræ, ut habetur Matthæi quinto. Super quo verbo Nicolaus de Lira describens Prælatorum vitam, dicit in hæc verba: *Ad cujus evidentiam considerandum quod Prælati sunt successores Apostolorum. Et ideo debent esse perfecti in vita contemplativa & activa. Et ideo virtutes contemplativorum, quæ sunt prædictæ, supponuntur esse in eis. Et similiter quæ sequuntur de activa. Sed hic exprimuntur aliqua spiritualia quæ debent esse in eis præ ceteris, & primò quantum ad eorum vitam, secundo quantum ad eorum doctrinam, Prælati enim debent esse excellentes præ ceteris quantum ad mores. Primum debet esse discretio in agendis, quia sunt duces & gubernatores aliorum. Et hoc designatur cum dicitur: Vos estis sal terræ. Sicut enim sale condiuntur omnia cibaria, ita discretione Prælatorum debent dirigi & ordinari omnia opera subditorum. Quod si sal evanuerit, id est, si discretio in Prælatibus defecerit, in quo salietur; quasi in nullo opere subditorum condietur seu dirigetur. Et ideo subditur. Ad nihilum valet ultra nisi ut mittatur foris & conculcetur ab hominibus; quia talis repelli debet à Prælatibus, ne officium Prælatorum in conspectu omnium reddatur vile. Secundum in quo debent præcellere Prælati est clara*

notitia in scripturis intelligendis. Et hoc est quod dicitur, Vos estis lux mundi. Sicut enim lux est manifestissima omnium oculorum, sic Prælati per intelligentiam sacre scripturae debent ex officio notificare omnia opera virtutum. In cuius signum portant mitram in capite, in qua sunt duo cornua. Tertium in quo debent præcellere constat in oppressionibus pauperum reprimendis. Unde dicit salvator Iohan. 11. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis, mercenarius autem &c. & ibi multa de hoc. Quartum in quo præcellere debet Prælati est sanctitatis evidentia in exemplis dandis; quia tantum excellere debet actionem populi actio Præsulis quantum distat à grege vita pastoris. & ideo comparatur lucerna posita super candelabrum illuminanti totam domum. Et ideo sequitur: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona &c. Et sequitur aliquibus interpositis quod Prælati per suam doctrinam & opera non debent legem destruere, sed ampliare. Hæc Nicolaus de Lira, qui multa alia ponit ad propositum, quæ gratia brevitate transcribere omitto hîc. Est ergo considerandum si dicti Dominus Papa & Cardinales in præterito decreto adviderunt & ista quatuor servaverunt. Et certè non totum, sed contrarium, salvo semper eorum reverentia & honore. Et utinam bene cognovissent præterita, & cuncta rimassent & circumspexissent, & novissima providissent, & verba Gregorii in homilia quam cantat Romana Ecclesia Dominica 1x. post Pentecosten ante eorum oculos habuissent, quæ dicit: *Maxima ruina populi ex culpa sacerdotum.* Et alibi legitur: *Omnia mala à sacerdotibus processerunt. Malach. 3. Et purgabunt filios Levi.* Et ibi notata.

Ad tertium principale dubium, quo quaeritur utrum supposito quod decretum præteritum valuerit, abjectio dicti de Capranica fuerit & sit admit-

tenda, & an ex eo quòd ad electionem non fuit admissus, electio Romani Pontificis fuerit nulla &c.

Videtur primò quòd ad electionem idem de Capranica debuerit admitti. Decretum enim dicit quòd quatuor Cardinales in eo nominati ad electionem futuri Pontificis admittentur. Ista est omnino collectiva & pluralis, quæ resolvi debet in singularitate. Hæc tantum operatur quod quatuor singulares orationes divisim prolatae. Quòd admittantur Dominicus Ilerdensis ad eandem electionem, Dominus Prosper de Columna &c. & de Capranica &c. probatur ff. *de condit. & demonstr. l. Falsa. §. si.* Vbi textus est quòd si testator legat libertatem duobus servis suis, vel alteri eos legavit si sui essent tempore ejus mortis, si unus istorum alienatus vel manumissus, alter servus veniet in legato, quia illa pluralis oratio tantum operatur quantum duæ singularitates divisim prolatae. Facit quod notatur de re. jur. *Pluralis locutio* per Dynum & alios, ubi sunt concordantes. Sed ad propositum. Quamvis per Dominum Martinum tres ex istis quatuor sint in ejus vita admissi, restat quòd Capranica non admissus in vita admitti debuerit post mortem ad electionem, quodque factum non fuit videtur nulliter actum. Facit quòd notatur *Cod. De impub. & aliis sub l. Quamvis. & l. Cum quedam.*

Sed iis nonobstantibus dico contrà, videlicet quòd admitti non debuit, imò contemni potuit, quia, ut suprà dictum est, decretum fuit nullum, & non præstat impedimentum quod de jure non fortitur effectum; ut in regula juris, *Non præstat*, lib. vi. cum concordantiis. Et hæc responsio posset sufficere.

Præsupponendo sine præjudicio, & non concesso, quòd valeret & esset decretum aliquod, est advertendum in facto quòd præsumsum decretum factum

extitit anno millesimo ccccxxvi. & de mense Maii, post quod tres ex Dominis ibi nominatis fuerunt publicè ad cardinalatum assumpti per eundem Dominum Martinum, isto de Capranica spreto. Quod non fuit sine causa, quæ statim proderet. A tempore enim decreti usque ad obitum dicti Domini Martini fluxerunt sex anni vel circa. Quo pendente tempore dictus de Capranica & Dominum Martinum & Ecclesiam graviter offendit tam super facto & rebellionem Bononiæ quàm aliàs, ut audivi à fide dignissimo. Ex quo præsumitur Domini Martini mutatio voluntatis. Argumentum voluntatis optimum ff. *De confir. tu. l. In confirmando. & l. Utilitatem.* Ibi enim dicitur de tutore in testamento dato, post ejus dationem testator diù supervixit & mores mutavit, vel testatorem offendit, quòd ex hoc præsumitur testator voluntatem mutasse, & ideo iudex illum in tutorem dare vel confirmare non debet propter causam supervenientem. Et ideo dicit Baldus in dicta lege *In confirmando*, super verbo *fin.* in proximo sic notat, quòd facilius præsumitur durare voluntas de proximo quàm de longo.

Et ista ratio fortè movit vel movere potuit Dominos Cardinales qui eundem de Capranica ad electionem non admiserunt. Facit l. *Sancimus.* & quod ibi notatur *Cod. De testam. & ff. de probat. l. Procula.* in ratione sui. Aliqui alii dicunt aliam causam fuisse: quæ si vera esset, non foret honesta. Et ideo amplius non aperio. Non enim debet quicquam probabiliter asseverari. ff. *De accip. l. Iulianus. in principio.* Licet tamen omnino fama de hoc volet.

Item etiam advertendum in facto quòd prætensum decretum non ligat Cardinales futuros. De futuris enim nulla sit mentio, licet generaliter inhibeat omnibus & singulis Cardinalibus. Quæ generalis locutio tantùm intelligitur de præsentibus. ff. *De auro &*

argent. l. Si quis ita. & De legat. 2. l. si. ubi est textus notabilis. Et maximè hoc debet ita intelligi & restringi in materia pœnali, scandalosa, odiosa, & à jure communi exorbitante, juxta regulam Odià restringi. De reg. jur. ff. De pœn. l. si. de interpretatione. & l. si preces. cum concord.

Post quod prætenſum decretum tres ex Dominis ibi nominatis fuerunt ad cardinalatum assumpti, & etiam plures alij, videlicet Arelatensis, Novariensis, sancti Petri ad vincula, Rothomagensis, sancti Angeli, de Columna, qui auctoritate dicti decreti non fuerunt ligati nec inhabilitati aut excommunicati, quia postea assumpti. Supposito igitur sine præjudicio veritatis sive concessio quòd Domini Cardinales in decreto seu cedula subscripti fuissent excommunicati vel ad electionem inhabilitati, isti postea assumpti in electione interfuerunt & D. N. Papam elegerunt; quibus nulla inhabilitas potest obici. Et per consequens canonica fuit & valuit D. N. Papæ electio, si isti omnes noviter postea creati vel eorum duæ partes, aliis inhabilibus, in electione consenserint, ut dicitur cap. *Licet de vitanda*; etiam si Papa esset excommunicatus vel aliàs inhabilitatus. Nulla enim exceptio excommunicationis vel etiam hæresis præcedentis contra eum qui à duabus partibus electus est potest opponi, quasi ab eo sublata sit omnis in Ecclesia, cum sit mutatus in virum alterum &c. Et sunt textus expressi in dicto cap. *Licet* & eod. tit. *Ne Romani. §. Porro.* in Clem. Et notatur in dicto cap. *Licet* per Innoc. & Henric. post omnes. Clarè & aperte loquitur textus.

Item est advertendum quia in facto ponitur quòd in electione prædicta duo ex Dominis Cardinalibus de subscriptis expressè protestati sunt quòd dictus de Capranica admitteretur, quem & in quantum in eis est admitti voluerunt, Et si isti duo de subscriptis non

fuerint excommunicati vel inhabilitati ex quo per eos non stetit. Præmissis igitur omnibus cessantibus, licet non cessent, isti duo potuerunt Papam eligere, aliis inhabilibus existentibus. Duo enim tunc sufficiunt, & notatur *De elect. c. 1.* Et idem notatur eod. cap. *Licet.* per Ægidium Avinionensem. Et notatur eap. *Vbi majus*, super verbo *Cardinal.* per Archid. & Iohannem Monachi, & in dicta Clem. *Ne Romani* per Paulum. Plus dico, quod etiam unus solus hoc casu eligere potuisset, ut notatur *De postula. prala. c. Quantum* per B. qui plenè disputat & ita eleganter concludit. Facit quod notatur *Ne sede vacante c. 1. §. 1. lib. vi.* per Iohannem Andreae.

Sed fortè mihi dicatur quod probandum esset in facto quod illi duo qui fuerunt protestati vel alij post decretum creati vel eorum major pars elegerit D. Eugenium; cuius probatio videtur difficilis, cum nullus alius sit inter eos duos Cardinales. Quod si non probetur, præmissis veris existentibus quod alij fuerint inhabiles, electio non videtur canonica, cum requiratur consensus duarum partium, ut dicto cap. *Licet.*

Ad quod responderetur quod licet quæstio sit in facto an illi vel eorum major pars elegerit, tamen supposito deteriori & fortiori, quod electioni prædictæ illi tunc non consenserint, quia tamen omnes & singuli Cardinales post electionem prædictam eundem Dominum Eugenium ad osculum tamquam Papam receperunt, & in cathedra & sede Petri posuerunt, eundem adoraverunt, & in summum & universalis Ecclesiæ Pontificem, Christi Vicarium, & Petri successorem susceperunt, & eum talem esse omnibus Christianis & catholicis Principibus populi scripserunt & denuntiaverunt, ac eundem coronaverunt, (quæ coronatio est ultima Papæ electio, ut notatur in dicto lib. vi. per glos.) eidemque nihilominus per

duos annos & ultra ut tali obedierunt, & omnes & singuli obediunt eidem, etiam omnes Reges & Christiani Principes de præfenti, certè ex iis omnibus sic publicè & notoriè peractis omnia vitia, si quæ fuerint, & electionum varietates sunt ad unitatem & unum redactæ, quia prædicta post electionem ipsam sunt publicè & notoriè peracta secuta, omnia impedimenta, si quæ fuerint, expirata sunt & purgata, & purgarunt ac si à principio omnes vel duæ partes eum elegissent, & ex illis postea secutis eidem Domino Eugenio novum jus, præmissis objectionibus cessantibus, in papatu acquisitum fuit, ut elegantissimè notat. Hostiensis in dicto cap. *Licet. §. Præterea*, super verbo à *duabus partibus*. In electione enim summi Pontificis sunt multa specialia quæ enumerantur octo. Sed dictus Dominus Ægidius Avinionensis Episcopus enumerat ibidem tredecim.

Item Compostellanus elegantissimè & multùm notabiliter loquitur in hoc articulo, quem sequitur Novellator, de Ancarano, Ægidius, & alij in cap. *Transmissum* De elect. dicentes quòd etsi nulla sit electio, vel de ea non appareat, si tamen ab omnibus Cardinalibus recipiatur & eum Cardinales ita publicè fateantur, præsumitur electio canonica præcessisse, & talis investitura vim collationis habet. Eis enim credi debet, quia nullus est cum eis in electione, & plus est voluntatem suam factis quàm verbis declarare. cap. *Dilectis*. De pœnis. *Degradatio*. lib. vi. ff. *De iis qui notantur infamia*, l. 2 §. *Ignorantia*. & de *adilit. edic. l. 1. Si dictum. §. si*. Tamen facit ad præmissa c. *Ex ore*, De iis quæ fiunt à majori parte capituli.

Nunc restat formaliter respondere ad rationes supra in contrarium factas de oratione plurali, quæ resolvi debet in singularitate &c. Ad quam satis responsum est, & quia etsi ita esset, & quòd ille admitti debuisset, licet non debuerit, ea quæ supra dicta

sunt, tamen hoc non obstante valuit electio. Sed ad dictam rationem potest particulariter responderi multipliciter. Primò generaliter quòd illa est ratio scholastica apparens & non existens in casu nostro, & ideo scholasticis relinqui potest disputanda, & maxime quia materia Brocardica est, ut notatur de re. jur. *Pluralis locutio* per Dynum & alios & Instit. de jur. perso. in principio per Io. Fa. & ff. *Si quis es. Si servus. §. Si pluri.* per Alber. de Rosate post omnes alios. Vel aliter specificè responderetur quòd pluralitas resolvitur in singularitatem in materia favorabili, ut in l. *Contraria*, ubi de libertate agitur. Secùs autem in materia odiosa, ubi sequeretur absurditas vel inconveniens, ut in casu nostro, ubi est pœna, & sequi poterant mala, abusus & absurditates, de quibus suprà secundum Bartholum. Vel aliter. Vbi pluralis locutio fit pluribus collectivè vel conjunctim, tunc non resolvitur in plures singularitates. Et ratio, quia mens & voluntas proferentis est inspicienda. Hic autem mens & voluntas proferentis erat de quatuor admittendis, non de uno solo. Ita notatur ff. *Si quis casu. l. Si servus. §. Si plur.* per Alber. post alios. Item non erat res in eodem statu tempore electionis, quia tres ex dictis quatuor erant admissi. Ergo &c. ff. *de solv. l. Cùm quis in principio.* ex. de jurejur. cap. *Quemadmodum.*

Item propter unum vel duos nec plus vel minus. *De consec. di. 1. Revera.* Et ibi notatur in proemio Decretalium. Et ideo pluralitas non potest resolvi in singularitatem hoc casu, cùm pluralis locutio non verificetur in uno. ff. *De testi. l. Vbi minus.* & de reg. jur. l. 1. *Pluralis locutio* per Dynum. Item decretum dicit quòd casu dicti quatuor non admitterentur &c. Hic autem quatuor non fuerunt repulsi, sed unus solus; & ideo non verificatur dicta pluralis locutio in illo, quia voluntas proferentis repugnat; quæ tamen

ante omnia est respicienda, ut supra dictum est.

Item aliter dici potest quòd ubi est dispositio per verbum collectivi & pluralis numeri facta, resolvi potest in plures singularitates concernentes unum & eundem effectum; sicut in casu nostro, ubi de electione actum fuit, & ad illum effectum solum facta fuit. Tunc non fit resolutio in plures singularitates, ut est casus in dicta l. *Quamvis* & l. *Cùm quid*. Cod. de impub. & aliis substit. Vbi dicitur quòd substitutio pupillorum facta pluribus conjunctim non resolvitur in singularitates. Secus autem ubi ad diversos fines & effectus tendunt, quia tunc fit resolutio in singularitates, dicta l. *Falsa* §. *si per contr. alleg. cum concord*. Ita eleganter notatur in dicta lege *Quamvis* per Ia. Britonem & Salicetum, qui notabiliter loquitur. Et idem sequitur Bartolus in dicta l. *Falsa* §. *si*. Et ita apparet multiplex solutio ad l. contrariam allegatam. *Quamvis* hæc fuit superflua, quia supra satis responsum erat ad sufficientiam bene indifferenter. Et ideo concluditur evidenter quòd Cardinales ipsi debuerunt & potuerunt contra dictam scripturam eorum venire, ex quo non valuit & à jure prohibita fuit. Cod. *De agric. & censit. l. Quemadmodum. & notatur lib. x. & C. de pact. l. Pacta qua contra*. Et notatur in l. *ple. de pact.* in tribus oppos. per Baldum & alios Doctores. Et hoc de tertio & ultimo dicto sufficiat.

Verùm mihi dictum est post præmissa, videlicet quòd de usu & observantia & consuetudine Romanæ curiæ est quòd in materia promotionis & assumptionis Cardinalium fuit & est usitatum quòd ex quo aliquis est in secreto consistorio per Papam & Cardinales nominatus vel electus in Cardinalem, quòd ille pro Cardinali habetur & reputatur inter eos in omnibus. Quod cùm audivi, non credidi, nec credo ita esse, Et causa est, quia jura probant contrarium. Dicit

enim textus legis quòd si legaretur alicui Seio, si Consul factus fuerit, ut vivo testatore Consul designatus, id est, electus, extiterit, nisi vivo eodem testatore, Consul cum ingressus fuerit; non habebit legatum. Non enim sufficit sola nominatio, designatio vel electio nisi vivo testatore per ingressum honoris fuerit actus perfectus & consummatus. ff. de condit. & demonstr. l. Publius Mævius in principio, Vbi est expressum. Vbi notat. Baldus quòd ad perfectionem alicujus honoris vel officij tria exiguntur, primò electio, secundò acceptatio, tertio possessio seu ingressus: quorum si alterum desit, non meretur dici honorem aliquando vel officium adeptus. Et hæc ibi probantur. Similiter notat Dynus in beneficiis ecclesiasticis & feudis in quibus hæc tria requiruntur. De reg. jur. cap. Beneficium, lib. v i. Addunt Doctores & quartum, videlicet quòd requiritur juramenti præstatio. Nisi enim præstiterint juramentum solitum, sunt extrà mittendi, ut notatur in pace Constantiensi per Baldum notabiliter super verbo *Vassalli*. & 3. q. per eum disputata quæ incipit *Apulus Castrum progenitor*. Hic autem in casu nostro, etsi constet de electione vel nominatione, non tamen constat de acceptatione in vita Papæ, vel saltem non constat de publicatione in consistorio publico, nec de capelli rubei traditione, juramenti præstatione & aliis ceremoniis quæ in talibus notoriè fieri solent; & per consequens non meruit in vita Domini Martini nec post dici meretur Cardinalis per prædicta. Etiam dicunt canones de Archiepiscopo quòd non debet se Archiepiscopum nominare quousque receperit Pallium nec facere quæ archiepiscopali dignitati incumbunt, quia cum pallio recipit nomen Archiepiscopi. Notatur authenticè *De usu pallij in c. Nisi*. Item nec Episcopus ante consecrationem debet dici vel nominari Episcopus, nec priùs potest ea quæ Episcopo

incumbunt spiritualiter exercere. *De elect. Transmiss.*
 & *De prebend. c. De multa. per Innoc.* Nec ejus vacant
 beneficia ante consecrationem ipsam vel lapsum tem-
 poris ad eandem suscipiendam ordinatum. *De elect.*
Cum in cunctis. §. Cum verò. Nec Imperator dici de-
 bet nec nominari nisi imperiales susceperit infulas.
Cod. De quadrien. prescript. l. vi. Bene à Zenone. in
fi. & quod ibi notatur per Cynum, Raym. & Albe.
 in dicta lege *Publius* per Baldum, & notatur *De jure*
jur. Romani Principes. super verbo, Reges Roma-
 nos in Clem. per Ioh. And. & alios & idem Ioh. Andr.
 post . . . in spe. De rescriptis. §. fi. Et ideo quicquid
 sit de usu & observantia, istam credo juris veritatem.

Et ut finem verbis imponam, pro finali meorum
 scriptorum conclusione dicam quòd sanctissimo Do-
 mino Nostro Eugenio vero summo universali Ponti-
 fici dirigam verba beato Ambrosio in Episcopum Me-
 diolanensem electo ad ipsius confortationem per Va-
 lentinianum Imperatorem dicta: *Noli timere, quia*
& Deus, qui te elegit, semper te iuvabit. Et spero
 quòd Serenissimus Imperator, qui cum eodem esse
 presentialiter asseritur, eidem pariter subjungendo
 verba quæ ibi sequuntur dicet, quæ sunt hæc: *Et*
ego adjutor & defensor tuus, ut meum ordinem decet,
semper existam. 63. di. *Valentinianus.* ad fi. Et alibi:
Iustitia liberabit te. Proverb. 10. Et etiam veritas,
 quæ apud Esdram vincit, ubi scriptum, *Veritas valet*
& invalescit & in æternum vivit & obtinet in secula
seculorum. Esdræ 10. Io. 8. di. 8. cap. *Consuetudo.* Spe-
 ro enim firmiter in verbis quæ ipsa veritas Petro dixit
 Luca 22. *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua.*
 Et quamvis Petri navicula fluctuet, perire tamen non
 potest, prout non peribit duce Domino in æternum.

De materia autem quæ principaliter tractatur in sa-
 cro Basiliensi Concilio non tango, quia nescio puncta
 principalia super quibus dubitatur vel agitur. Dicun-

tur tamen multa quæ assèruntur fundari super constitutionibus & decretis Constantiensis Concilij, quæ facta fuerunt pro magna parte, ut fertur communiter, sede apostolica vacante. Si ita sit, nescio. Quæ sedes Dei gratia non vacat, sed plena est de præsentibus. Et ideo si ita sit, videretur irreprehensibile iudicandum si secundùm varietatem temporum statuta varientur humana. *De consang. & affinit. cap. Non debet. in princ. concord.* Item illi contra quos tunc processum fuit alia gravia valde non solum commiserant, sed egerant longo tempore & commiserant contra Dei Ecclesiam. Quòd præfatus Dominus noster commiserit, absit ab eo, & iterum absit quòd scandalizaverit Ecclesiam, sicut illi scandalizaverunt & turbaverunt, quòd ita rigidè debeat contra eum procedi. Non enim fuit in sede sua pacificus per biennium. Et ideo altercatio videtur reformare pactum. *Codic. De transact. Concordanter scripturæ. Cod. De fur. l. Apud antiquos.* ut ibi notatur. Hoc dico solummodo; super quibus amplius clavum non laxo. Paratus sum tamen pro veritate certare, scribere, & laborare, si sim certus in facto. Super quibus &c. Salva semper determinatione dicti sacri Concilij. Quæ omnia submitto veritati & correctioni ac emendationi cujuscunque meliùs speculantis, protestationes in principio positas repetens.

Ex Aquis in provincia Provinciæ anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tertio die XIII. mensis Augusti, pontificatus dicti Domini Nostri Eugenii quarti anno tertio.

Ego Jordanus Bricii Miles, utriusque juris minimus professor, consistorialis Advocatus, Provincia Index major, manu propria.